

Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği Kısa Formu (FOTÖ-17) Uyarlama Çalışması

Nesrin Hisli Şahin
Başkent Üniversitesi

Ayşegül Durak Batıgün
Ankara Üniversitesi

Özet

Çalışmanın temel amacı, FOTÖ-17'nin Türkçe Formu'nun normal örneklem için geçerlik ve güvenilirliğini belirlemektir. Ayrıca; ölçekten alınan puanların yaş ve cinsiyet gibi demografik değişkenler açısından incelenmesi de çalışmanın diğer bir amacını oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi, 234 kadın (%49.6) ve 238 erkek (%50.4) olmak üzere toplam 472 kişiden oluşmaktadır. Yaş aralığı 18-60, yaş ortalaması 29.74'dür ($S = 11.83$). Çalışmada FOTÖ -17'nin yanısıra daha önce geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış olan Kısa Semptom Envanteri, Otomatik Düşünceler Ölçeği ve Sosyal Karşılaştırma Ölçeği Kullanılmıştır. Yapılan açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda, ölçeğin orijinali ile tutarlı olarak "Mükemmelliyetçilik" ve "Bağımlılık" olarak adlandırılan iki yapı elde edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizinde elde edilen model uyum indekslerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu görülmüş; elde edilen diğer geçerlik ve güvenilirlik değerleri de uygun bulunmuştur. Başka bir deyişle, ölçeğin fonksiyonel olmayan tutumları normal örneklem için geçerli ve güvenilir bir biçimde ölçtüğü söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği, geçerlik, güvenilirlik

Abstract

The main purpose of the current study is to investigate the reliability and validity of the DAS-17 for a general population in Turkey. The investigation of the Scale in terms of demographic variables such as age and gender is an additional aim. The sample of the study consisted of 234 females (49.6%) and 238 males (50.4%), 472 participants in total. The age range was 18-60, while the mean age was 29.74 ($SD = 11.83$). The criterion measures consisted of the Brief Symptom Inventory (BSI), the Automatic Thoughts Questionnaire (ATQ), and the Social Comparison Scale (SCS), all of which have been shown to be reliable and valid instruments for the Turkish culture. The exploratory and confirmatory factor analyses revealed a two-factor solution to be appropriate for the Scale, reflecting a similarity with the original structure. The two factors were named "perfectionism" and "dependency". The reliability values for the total Scale and for the subscales were satisfactory. The validity analysis using the BSI, the ATQ and the SCS scores, all were significant in the expected direction. In sum, the current study revealed that the Turkish DAS-17 can be used as a reliable and a valid instrument to measure dysfunctional attitudes with non-clinical samples, in Turkey.

Key words: Dysfunctional Attitude Scale, validity, reliability

Yazışma Adresi: Prof. Dr. Nesrin Hisli Şahin, Başkent Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, Bağlıca Yerleşkesi, Eskişehir Yolu 20. km, 06810 Ankara

E-posta: nesrinhislisahin@gmail.com

Yazar Notu: Veri toplama aşamasındaki katkıları için Aslı Ürün ve Latife Çekmece'ye teşekkür ederiz.

Ruh sağlığı alanının en büyük problemlerinden biri kuşkusuz depresyondur. Depresyonun tedavisine ilişkin pek çok model geliştirilmiş olmakla birlikte, bunlar içerisinde en sık kullanılan ve etkili olduğu belirtilen Bilişsel Model'dir (Beck, 1963). Bu modele göre duygusal bozukluklar, yaşam olaylarının gerçekçi olmayan bir biçimde değerlendirilmesi veya düşünce tarzındaki bozuklukların bir sonucudur. Beck'in modelinde depresyon; "bilişsel üçlü", "bilişsel hatalar" ve "şemalar" olmak üzere, üç kavram ile tanımlanır.

Bilişsel üçlü, kişinin kendisini, çevresini ve geleceğini olumsuz şemalara bağlı olarak, olumsuz biçimde değerlendirmesine dayalıdır. Depresyon belirtilerinin oluşmasından ve sürmesinden sorumludur. Bilişsel hatalar da; olayların ve durumların anlamlandırılması ve gelen bilginin şemaya uydurulması sırasında otomatik olarak ortaya çıkarak, bireyin olumsuz düşünce ve depresif inançlarının sürmesine neden olurlar. Şema kavramı ise çocuğun yaşamının ilk bir kaç yılı içinde çevreyle etkileşimleri sırasında bilgi işlerken oluşturduğu "şablonlar", inançları, kuralları, diğer deyişle, öğrenmelerini, "bakış açısını" içerir. Bu şablonlar bir kez oluştuğundan sonra, kişinin hayatı boyunca çevre, diğer insanlar ve kendiyile etkileşimleri sırasında ortaya çıkan sonuçları, olayları, yorumlamak ve dolayısıyla tepkilerini oluşturmak üzere, bilinçdışında devreye girerler (Beck, 1995). Kişilerin sosyal ve kültürel alt yapılarından etkilenirler. Kimi insanda, değişmeye daha açık ve daha esnek, kiminde de daha katıdır. Şemalar katı oldukları oranda psikopatoloji ile ilişkili kabul edilir. Depresif kişilerin şemaları da bu türden katı ve kişinin işlevselliğini bozan türdendir (Blackburn, Davidson ve Kendall, 1990). "Herkes tarafından sevilmiyim", "Her zaman olabildiğince iyi bir performans sergilemiyim", "Ya yüzde yüz başarılı olmalıyım ya da tamamen başarısız" türünde ifadeler depresif hastalarda görülen tipik, işlevsel olmayan, katı şemalardır.

Bilişsel terapide amaç, tedavi süresince hastanın bu olumsuz şemalarından kaynaklanan olumsuz otomatik düşüncelerini gözden geçirmesine yardımcı olup, yerlerine daha gerçekçi, mantıklı düşünceler koymayı öğrenmesini, dolayısıyla, katı şemaları yerine daha esnek, daha işlevsel şemalar oluşturmasını sağlamaktır. Böylece hasta depresyonunun niçin ve nasıl geliştiğini anlayacak ve bu gelişimde kendisinin, çevresinin ve gelecek ile ilgili olumsuz bakış açısının katkısını fark edecektir (Marzillier, 1986; DeRubeis ve Feeley, 1990).

Terapi esnasında temel şemaları yakalamak ve tanımlamak için çeşitli teknikler kullanılmaktadır. Bu tekniklerden biri de Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği'nin (FOTÖ) kullanılmasıdır. Bazı araştırmalar da FOTÖ gibi ölçeklerin kullanılarak depresif hastaların fonksiyonel olmayan şemalarının belirlenebileceğini göstermektedir (Burns, 1981).

FOTÖ, depresyonla ilişkili olan fonksiyonel olmayan tutumların ortaya çıkma sıklığını belirlemek amacıyla Weissman ve Beck (1978) tarafından geliştirilmiş olan bir ölçektir ve depresyonun gidişini (prognozu) en iyi yordayan araç olduğu belirtilmektedir (Rush, Weisenburger ve Eaves, 1986). FOTÖ, başlangıçta 100 maddelik "A" ve "B" olmak üzere iki paralel form halinde düzenlenmiş ve özellikle "A-Formu" uzun yıllar pek çok çalışmada kullanılmıştır. Ölçeğin psikometrik özellikleri klinik, normal, yetişkin ve öğrenci örneklemelerinde test edilmiş ve depresyonun temelinde yatan şematik yapıları geçerli ve güvenilir bir biçimde ölçtüğü öne sürülmüştür (Cane, Olinger, Gotlib ve Kuiper, 1986; Dyck, 1992; Floyd, Scogin ve Chaplin, 2004; Chioqueta ve Stiles, 2006). FOTÖ-A Formu, Türkçe'ye de çevrilmiş ve uyarlama çalışmaları yapılarak (Şahin ve Şahin, 1992a) pek çok çalışmada kullanılmıştır.

Kısaltılmış ölçeklerin hem ölçeği dolduranlar hem de değerlendirenler açısından daha kullanışlı olması nedeniyle; daha sonraki yıllarda ölçeğin kısaltılmasına ilişkin bazı çalışmalar yürütülmüştür. Örneğin, Power, Katz ve McGuffin (1994), "A" ve "B" formları üzerinde çalışarak 24 maddelik yeni bir form önermişlerdir. Daha sonraki yıllarda ise Graaf ve ark. (2009), A-Formundan seçilmiş 17 madde ile daha da kısa bir form oluşturarak (FOTÖ-17), oldukça geniş bir örneklem (N= 8960) üzerinde geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışma sonucunda ölçeğin bu kısa formuna ilişkin tatmin edici değerler bildirilmiştir (Graaf, Roelofs ve Huibers, 2009).

Ülkemizde Ölçeğin bir kısa formu, yakın zamanda, depresif bir örneklem üzerinde çalışılmış ve bu örneklem için geçerli ve güvenilir olduğu bildirilmiştir (Batmaz ve Özdel, 2014). Ancak; rapor edilen bulgularda yer alan madde numaraları incelendiğinde bu formun 18 maddeden oluştuğu ve FOTÖ-17'de yer alan maddeler ile karşılaştırıldığında 7 maddenin örtüşmediği görülmüştür. Bu çalışmanın dışında, Ölçeğin kısa formunun ülkemizde geniş bir yaş aralığı içerisinde bulunan normal bireyler üzerinde çalışıldığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bulgulardan hareketle bu çalışmanın temel amacı, FOTÖ-17'nin Türkçe Formu'nun normal örneklem için geçerlik ve güvenilirliğini belirlemek olarak özetlenebilir. Ayrıca; ölçekten alınan puanların yaş ve cinsiyet gibi demografik değişkenler açısından incelenmesi de çalışmanın diğer bir amacını oluşturmaktadır.

Yöntem

Örneklem

Örneklemin belirlenmesinde kartopu yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem olasılıksız örnekleme yöntemlerinden biridir ve araştırma kriterlerine uygun kişiler ile başlanarak, uygulamaya katılanların referansları ile gr-

bun genişlemesine dayanır (Cozby, 1993; Bailey, 1987). Çalışmaya katılmak için 18-60 yaş arasında bulunmak ve ağır fiziksel ve/veya ruhsal hastalık tanısı almamış olmak yeterli bir kriter olarak kabul edilmiştir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalı olarak yürütülmüştür. Katılımcıların istedikleri anda uygulamayı bırakabilecekleri kendilerine net bir şekilde belirtilmiştir.

Araştırmanın örneklemini Ankara il sınırları içerisinde ikamet eden, 234 kadın (%49.6) ve 238 erkek (%50.4) olmak üzere toplam 472 kişiden oluşmaktadır. Yaş aralığı 18-60, yaş ortalaması 29.74'dür ($S = 11.83$). Örneklemin %8.7'si ilköğretim, %15.0'i lise, %76.3'ü ise üniversite öğrencisi/mezunudur.

Kullanılan Ölçme Araçları

Araştırmada FOTÖ-17'nin yanı sıra, daha önce geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış olan Kısa Semptom Envanteri, Otomatik Düşünceler Ölçeği ve Sosyal Karşılaştırma Ölçeği Kullanılmıştır.

Demografik Bilgi Formu. Katılımcıların yaş, cinsiyet ve eğitim gibi demografik bilgilerini elde etmek için araştırmacılar tarafından hazırlanmış bir formdur. Bunun yanısıra formda, "yaşam doyumu" ve "kişilerarası ilişki memnuniyeti" adı verilen iki ayrı indeks oluşturmaya yardımcı, 1-5 arası Likert tipi değerlendirilen sorular da yer almıştır. Yaşam doyumu indeksi, bireyin ekonomik, fiziksel ve ruhsal durumu ile genel olarak hayatını nasıl değerlendirdiğini içermeye yardımcı, 4 adet sorudan oluşturulmaktadır. Kişilerarası ilişkilerden duyulan memnuniyet indeksi ise bireyin aile, diğer insanlar ve karşı cinsle ilişkileri ile yalnızlık ve arkadaş sayısı değerlendirmelerinin yapıldığı, 5 adet soruyu içermektedir. Her iki indekste de alınan puanlar arttıkça alınan doyum ve duyulan memnuniyet arttığı ileri sürülebilir. Bu indeksler daha önce yapılmış olan bazı çalışmalarda da kullanılmış ve geçerli ve güvenilir olduklarına ilişkin kanıtlar elde edilmiştir (Batıgün, Şahin ve Karlı, 2011; Şahin, Batıgün ve Koç, 2011; Şahin, Batıgün ve Pazvantoglu, 2012; Şahin, Batıgün ve Uzun, 2011).

Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği Kısa Formu (FOTÖ-17). Ölçeğin orijinali, depresyonla ilişkili olan fonksiyonel olmayan tutumların ortaya çıkma sıklığını belirlemek amacıyla, Weissman ve Beck (1978) tarafından geliştirilen, 1-7 Likert tipi puanlanan, 40 maddelik bir ölçektir. Ölçek orijinalinde "A" ve "B" olmak üzere iki form halinde düzenlenmiş ve özellikle "A-Formu" uzun yıllar pek çok çalışmada kullanılmıştır. Daha sonra Graaf, Roelofs ve Huibers (2009), A-Formundan 17 maddeyi seçerek ölçeğin kısa formunu oluşturmuşlardır. Oldukça geniş bir örneklem ($N = 8960$) üzerinde gerçekleştirilen geçerlik ve güvenilirlik çalışması sonucunda ölçeğin "mükemmeliyetçilik/performansa odaklanma" ve "bağımlılık" olmak üzere iki alt boyuttan oluştuğu belirlenmiştir. Ölçeğin geçerli ve güvenilir

olduğuna ilişkin yeterli bilgi mevcuttur (Graaf ve ark., 2009). Mevcut çalışma için, Dr. Graaf ile irtibat kurulmuş ve kendisinden ölçeğin Türkiye'de uyarlamasının yapılabilmesi için gerekli izin alınmıştır.

Kısa Semptom Envanteri (KSE). Derogatis (1992) tarafından çeşitli psikolojik belirtileri taramak amacıyla geliştirilmiş, 53 maddeden oluşan, 0-4 arası puanlanan Likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınan toplam puanın yüksekliği, bireylerin ruhsal belirtilerinin sıklığını göstermektedir. Kısa Semptom Envanteri'nin yetişkinler (Şahin ve Durak 1994) ve ergenler (Şahin, Batıgün ve Uğurtaş, 2002) için güvenilirlik ve geçerlik bulguları mevcuttur. Yapılan faktör analizi sonucunda, "Anksiyete", "Depresyon", "Olumsuz Benlik", "Somatizasyon" ve "Hostilité" olmak üzere 5 faktör elde edilmiştir. Ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğuna ilişkin yeterli bulgu mevcuttur.

Otomatik Düşünceler Ölçeği (ODÖ). Hollon ve Kendall (1980) tarafından geliştirilmiş; depresyonda sıklıkla görülen düşünce kalıplarını ve kişinin kendine yönelik olumsuz değerlendirmelerini ölçmeyi amaçlayan ve 1-5 arası Likert tipi puanlanan 30 maddelik bir ölçektir. Türkiye uyarlaması Şahin ve Şahin (1992b) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğuna ilişkin yeterli bilgi mevcuttur.

Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ). Kişilerin başkaları ile kıyaslandığında kendilerini nasıl algıladıklarını değerlendiren çift kutuplu 18 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçek, 1-6 arası Likert tipi puanlanmaktadır ve yüksek puanlar olumlu benlik şemasına işaret eder. Orijinali Allan ve Gilbert (1995) tarafından biçimlendirilen ölçek, Şahin ve Şahin'in (1992c) çalışması sonucunda 18 maddelik bir ölçek haline getirilmiştir. Ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğuna ilişkin bulgular mevcuttur.

İşlem

Daha önce de belirtildiği gibi FOTÖ-17, ölçeğin uzun formundan bazı maddelerin seçilmesi ile oluşturulmuştur. FOTÖ'nün uzun formu daha önce Şahin ve Şahin (1992a) tarafından Türkçe'ye çevrilip, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapıldığı için, FOTÖ-17 için ayrıca bir çeviri çalışması yapılmamıştır. Sıra etkisini kontrol etmek amacıyla; başta demografik form sabit kalmak üzere diğer üç ölçek farklı sıralarda dizilerek bireylere uygulanmıştır. Uygulama yaklaşık olarak 15-20 dk. sürmüştür. İstatistik analizler öncesinde verilerin normal dağılımı sağlayıp sağlamadığı kontrol edilmiş ve uç gruplarda bulunan bireyler araştırma dışında tutulmuştur.

Bulgular

Geçerlik Bulguları

Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (Yapı Geçerliği). Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla

önce açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi öncesinde maddeler arasındaki korelasyon matrisinin faktör analizine uygunluğunu test etmek amacıyla KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) değeri kontrol edilmiş ve bu değerin .83 olduğu görülmüştür. KMO değerinin .60'dan az olması faktör analizine devam edilemeyeceği anlamına gelmektedir (Worthington ve Whittaker, 2006). Buna ek olarak Bartlett Sphericity testi yapılmış ve verilerin anlamlı farklılık gösterdiği tesbit edilmiştir ($\chi^2 = 1778.58$, $sd = 136$, $p < .001$). Böylece, ana bileşenler (principal components) yöntemi ve varimax dönüştürmesine göre faktör analizi uygulanmıştır. İlk uygulamada özdeğeri (eigenvalue) 1'in üzerinde olan ve toplam varyansın %52'sini açıklayan 4 faktör bulunmuştur. Aynı analizden elde edilen scree-plot grafiğinin incelenmesi ve orijinal ölçeğin 2 faktörlü yapıdan oluştuğu göz önünde bulundurularak bu 4 faktörün 2 faktör altında toplanabileceği görülmüş ve 2 faktörlü çözüme gidilmiştir. Bu analiz sı-

rasında yükleme değeri .30'un üzerinde olan maddeler ilgili faktörlere yerleştirilmiştir. Herbir faktör içerisinde giren maddeler, faktörlerin açıkladıkları varyans, özdeğerleri ve Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1'de görüldüğü gibi, varyansın %20.44'ünü açıklayan birinci faktör "Mükemmelliyetçilik" (11 madde); varyansın %16.34'ünü açıklayan ikinci faktör ise "Bağımlılık" (6 madde) olarak adlandırılmıştır. Belirlenen bu iki faktör toplam varyansın %36.78'ini açıklamaktadır.

Açımlayıcı faktör analizinde elde edilen iki faktörlü modelin doğrulanıp doğrulanmadığını belirlemek amacıyla LISREL 8.51 paket programı kullanılarak bir de doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinin değerlendirilmesinde yol (path) diyagramına, uyum iyiliği ölçütlerine ve düzeltme önerilerine dikkat edilmiştir.

Tablo 1. FOTÖ-17 Faktör Yapısı

Ölçek Maddeleri	Faktör Yükleri		Madde Toplam Korelasyonları
	I.	II.	FOTÖ-17
1. Bir insanın mutlu olabilmesi için mutlaka ya çok güzel (yakışıklı), ya çok zengin, ya çok zeki, ya da çok yaratıcı olması gerekir	.43		.47***
2. İnsanların bana saygı göstermeleri için her zaman başarılı olmam gerekir.	.55		.54***
3. Bir başka kişiden yardım istemek aslında zayıflık işaretidir.	.68		.53***
4. Bir insan olarak yeterli olmam için, başkaları kadar başarılı olmam gerekir	.66		.60***
5. Bir insan olarak başarılı sayılabilmem için yaptığım işlerde başarılı olmam gerekir.	.36		.52***
6. İnsan bir işi iyi yapamıyorsa hiç yapmasın daha iyi.	.49		.40***
7. Beni seven bir insanın benimle aynı fikirde olması gerekir.	.56		.48***
8. Bir işte tümüyle başarısız olmak ile yarı yarıya başarısız olmak arasında pek bir fark yoktur.	.59		.47***
9. Sevdiğim insan beni sevmediği sürece bir hiç sayılırım.	.50		.52***
10. Başkalarının benim hakkımdaki düşünceleri bir insan olarak değerimi büyük ölçüde belirler.		.51	.61***
11. En azından bir yönümle başarılı değilsem, değerli bir insan sayılmam.	.54		.54***
12. Yenilmiş, kaybetmiş duruma düşmemek için soru sormamalıyım.	.52		.49***
13. İnsanın kendisi için önemli olan kişiler tarafından onaylanmaması çok kötüdür.		.62	.53***
14. İnsanın mutlu olabilmesi için dayanabileceği, güvенеbileceği başka insanların olması gerekir.		.68	.39***
15. Diğer insanlar tarafından sevilmedikçe mutlu olamazsın.		.74	.52***
16. Mutluluğum kendimden çok diğer insanlara bağlıdır.		.55	.52***
17. Başka insanların benim hakkımda ne düşündükleri benim için önemlidir.		.68	.44***
Açıklanan varyans	20.44	16.34	
Özdeğer	4.38	1.87	
Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı	.77	.74	

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Not. Faktör 1: Mükemmelliyetçilik, Faktör 2: Bağımlılık

Tablo 2. Değişkenler Arası Korelasyon Katsayıları

	FOTÖ-17 Toplam Puan	Mükemmeliyetçilik	Bağımlılık
Kısa Semptom Envanteri	.15***	.14***	.11**
Otomatik Düşünceler Ölçeği	.20***	.19***	.15***
Sosyal Karşılaştırma Ölçeği	-.13***	-.12**	-.10*
Kişilerarası İlişki Memnuniyeti	-.14***	-.14***	-.09*
Yaşam Doyumu	-.10*	-.10*	-.06***

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tablo 3. Psikolojik Belirtileri Düşük ve Yüksek Grupların FOTÖ-17'den Aldıkları Puanların Karşılaştırılması

	KSE < 16 n = 81		KSE > 75 n = 73		t
	Ort.	S	Ort.	S	
FOTÖ-17 Toplam puan	57.23	15.72	66.19	16.56	3.43***
Mükemmeliyetçilik	33.65	11.29	39.32	11.50	3.09***
Bağımlılık	23.58	7.54	26.97	7.90	2.72**

** $p < .01$, *** $p < .001$

Bir ölçme aracının doğrulayıcı faktör analiziyle test edilmesi esnasında verilerin uyumunu sınamak için birçok uyum değeri bulunmaktadır. Bu uyum değerleri FOTÖ-17 için şu şekilde belirlenmiştir: $\chi^2 = 352.60$ ($p < .001$), $\chi^2/sd = 3.14$, RMSEA = .06 (.06 - .07), GFI = .92, AGFI = .89, SRMR = .06, ECVI = .92 (.92 < 3.92).

Ölçüt Bağımlı Geçerlik. FOTÖ faktörlerinden oluşturulan alt ölçekler ile Otomatik Düşünceler Ölçeği, Kısa Semptom Envanteri, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği, Yaşam Doyumu ve Kişilerarası İlişki Memnuniyeti arasındaki korelasyon katsayıları Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2’de görüldüğü gibi FOTÖ-17 toplam puanı ve alt ölçekleri ile diğer ölçekler arasındaki korelasyon katsayıları genel olarak beklenen yönde ve anlamlıdır. Bu katsayılar FOTÖ-17 toplam puanı için .15 ($p < .001$) ile -.14 ($p < .001$) arasında, Mükemmeliyetçilik alt boyutu için .19 ($p < .001$) ile -.14 ($p < .001$) arasında, Bağımlılık alt boyutu içinse .15 ($p < .001$) ile -.10 ($p < .05$) arasında değişmektedir. FOTÖ-17’nin “Bağımlılık” alt boyutunda alınan puanlar ile “Yaşam Doyumu” indeks puanları arasındaki ilişki ($r = .06$, $p > .05$) ise bir anlamlılık vermemiştir.

Ayrıdedici Geçerlik. Tablodan da anlaşılacağı gibi, psikolojik belirtileri yüksek olan bireyler FOTÖ-17’nin hem toplam puanından hem de iki alt ölçeğinden, psi-

kolojik belirtileri düşük olan bireylere göre, beklendiği şekilde anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar almışlardır.

Güvenirlilik Bulguları

Ölçeğin güvenirlik bulguları için Cronbach alfa güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır. Bu değerler FOTÖ-17 toplam puanı için $\alpha = .81$, Mükemmeliyetçilik alt boyutu için $\alpha = .77$ ve Bağımlılık alt boyutu için de $\alpha = .74$ olarak belirlenmiştir.

Ölçeğin güvenirliğine ilişkin daha fazla kanıt elde etmek için madde toplam korelasyonlarına da bakılmıştır. Sonuçlar Tablo 1’de görülmektedir. Tabloda görüldüğü gibi FOTÖ-17 toplam puanları ile maddeleri arasındaki korelasyon katsayıları .40 ($p < .001$) ile .61 ($p < .001$) arasında değişmektedir. İki alt ölçek arasındaki korelasyon katsayısı da .42’dir ($p < .001$).

Ölçeğin tek ve çift maddelerinden oluşturulan iki yarım test arasındaki korelasyon katsayısı; başka bir deyişle yarıya bölme güvenirlik katsayısı ise $r = .75$ ($p < .001$) olarak belirlenmiştir.

Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

Çalışmada yaş ve cinsiyet, sosyo-demografik değişkenler olarak ele alınmış ve istatistik analizleri

gerçekleştirebilmek amacıyla yaş grubu 18-25 yaş, 26-40 yaş ve 41-60 yaş olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Böylece cinsiyet ve yaş değişkenlerinin FOTÖ-17 alt ölçükleri üzerindeki etkilerini belirleyebilmek amacıyla 2(cinsiyet) x 3(yaş) desenine uygun, çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır. Analiz sonucunda Wilks' λ değerleri, cinsiyet (Wilks' $\lambda = .99$, $sd = 464$, $F = 2.61$, $p > .05$, $\eta^2 = .011$) ve yaş (Wilks' $\lambda = .10$, $sd = 464$, $F = .08$, $p > .05$, $\eta^2 = .000$) değişkenlerinin, FOTÖ-17 alt ölçük puanları üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı temel etkilerinin bulunmadığını göstermiştir. Bunun yanı sıra cinsiyet x yaş etkileşim etkisi de mevcut değildir (Wilks' $\lambda = 1.00$, $sd = 464$, $F = .04$, $p > .05$, $\eta^2 = .000$).

Tartışma

Yukarıda aktarılan bulgular değerlendirildiğinde, 17 maddeden oluşan FOTÖ'nün ülkemizde kullanılabilir, geçerli ve güvenilir bir ölçük olduğu söylenebilir. Yapılan açımlayıcı faktör analizleri sonucunda, "Mükemmeliyetçilik" ve "Bağımlılık" olmak üzere 2 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Bu iki faktörlü yapı Graaf ve arkadaşlarının (2009) bulmuş olduğu yapı ile birebir (tek bir maddede bile bir sapma olmaksızın) örtüşmektedir. Araştırmacılar olarak bizler, bu boyutun sadece "mükemmeliyetçilik" olarak isimlendirilmesinin daha uygun olacağını düşünmekteyiz.

Çalışmada, elde edilen bu iki faktörlü yapının test edilmesi amacıyla veriler üzerinde bir de doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bir ölçme aracının doğrulayıcı faktör analiziyle test edilmesi esnasında verilerin uyumunu sınırlamak için birçok uyum değeri bulunmaktadır. Bu uyum değerlerinden en önemlisi χ^2 değeridir. Bu değerin anlamlı olması ilk uyum göstergesinin sağlandığı şeklinde yorumlanabilir. Bizim çalışmamızda $\chi^2 = 352.60$ ($p < .001$) olarak belirlenmiştir. Bir diğer dikkat edilmesi gereken durum χ^2 'nin serbestlik derecesine oranıdır. Bu oranın 3'ün altında olması mükemmel, 5'in altında olması ise kabul edilebilir düzeyde uyumun göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Sümer, 2000). FOTÖ-17'de bu değer (χ^2/sd), $352.60/112 = 3.14$ olarak belirlenmiştir. Diğer kriterler RMSEA (Root Mean Square of Approximation), GFI (Goodness of fit index), AGFI (Adjusted goodness of fit), SRMR (Standardized Root Mean Square Residual) ve ECVI (Expected Cross Validation Index)'dir. RMSEA ve SRMR'nin .08'in altında olması gerektiği; .05'in altında olmasının ise daha da iyi bir uyumluluk göstergesi olduğu belirtilmektedir. GFI ve AGFI değerlerinin ise 0.90 ve üzerinde olması beklenmektedir (Şimşek, 2007). Fakat bazı kaynaklarda, AGFI'nin 0.85'in üzerinde olmasının da kabul edilebilir bir değer olduğu belirtilmektedir (Ingles, Hidalgo ve Mendez, 2005). ECVI ise, analiz edilmiş örnekteki uyumlu kovaryans matris ile eş büyüklükteki başka bir

örnekte elde edilecek beklenen kovaryans arasındaki çelişkiyi ölçer. ECVI değerinin, karşılaştırılan modelin ECVI değerinden küçük olması beklenir (Loehlin, 2004; Byrne, 2010). FOTÖ-17 için bu değerler; RMSEA = .06 (.06 - .07), GFI = .92, AGFI = .89, SRMR = .06, ECVI = .92 (.92 < 3.92) olarak belirlenmiştir. Bu değerlerden de anlaşılacağı gibi ölçüğün açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre uyarılma çalışmasının başarılı olduğu söylenebilir. Ayrıca, iki boyutlu olarak oluşturulan bu ölçüğün, doğrulayıcı faktör analizinde de uygun değerleri vermesi ölçüğün kuramsal temelini sağlam olduğu (Şimşek, 2007) yönünde kanıtlar sunmuştur.

Doğrulayıcı faktör analizinin ardından elde edilen iki faktör, birer alt ölçük olarak ele alındığında, Cronbach alfa güvenilirlik katsayılarının .77 (Mükemmeliyetçilik), .74 (Bağımlılık) ve .81 (Toplam Puan) olduğu görülmektedir. Bu değerler Graaf ve arkadaşlarının (2009) yapmış olduğu çalışmada sırasıyla .90, .81 ve .91 olarak belirtilmektedir. Bizim çalışmamızda daha düşük değerler elde edilmiş olmakla birlikte, Psikoloji araştırmalarında genellikle .60 ve üzerinin tatmin edici değer olarak kabul edildiği (Aron ve Aron, 2003) göz önünde bulundurulacak olursa; FOTÖ-17'nin iç tutarlılık açısından tatmin edici değerlere sahip olduğu söylenebilir.

Ölçeğin madde toplam korelasyonları ve yarıya bölme güvenilirlik değerleri de tatmin edicidir. Madde-toplam korelasyon katsayıları .40 ($p < .001$) ile .61 ($p < .001$) arasında değişmektedir. Graaf ve arkadaşlarının (2009) çalışmasında bu değerler .44 ($p < .001$) ile .77 ($p < .001$) arasında bildirilmektedir. Elde edilen korelasyon değerlerinin bazı kaynaklarda en az .20 (Field, 2009), bazılarında ise .30 (Nunnally ve Bernstein, 1994) olması gerektiği belirtilmektedir. Görüldüğü gibi FOTÖ-17'nin sahip olduğu madde toplam korelasyonları bu değerlerin üzerindedir.

Ölçeklerin güvenilirliklerinin saptanmasında kullanılabilir bir diğer yöntem de yarıya bölme'dir. Bir testi en uygun şekilde yarıya bölme işlemi, maddeleri tek çift olarak ayırmaya dayanır (Erkuş, 2003). Buradan hareketle, ölçüğün tek ve çift maddelerinden oluşturulan iki yarım test arasındaki korelasyon katsayısı da ($r = .75$, $p < .001$) ölçüğün güvenilirliğine ilişkin ek bilgi sağlamıştır.

FOTÖ-17'nin ölçüt bağımlı geçerliğini belirlemek için yapılan korelasyon analizleri sonucunda, KSE, ODÖ, SKÖ, Kişilerarası İlişki Memnuniyeti ve Yaşam Doyumu arasında beklenen yönde ve anlamlı ilişkilerin bulunduğu gözlenmiştir. Bireylerin fonksiyonel olmayan tutumları arttıkça, psikolojik belirtilerinin ve otomatik düşüncelerinin sıklığı da artmakta; olumlu benlik algısı, kişilerarası ilişkilerden duyduğu memnuniyet ve yaşam doyumu ise azalmaktadır. Giriş bölümünde de belirtildiği gibi, bilişsel kuram çerçevesinden bakıldığında fonksiyonel olmayan tutumların depresyonun gelişmesi ve sürmesinde oldukça büyük bir payı vardır. İlgili li-

teratür tarandığında fonksiyonel olmayan tutumlar ile depresyon (Forand ve DeRubeis, 2014; Norman, Miller ve Dow, 1988; Sheppard ve Teasdale 2000; Zuroff, Igreja ve Mongrain, 1990) arasındaki ilişkilerin yanısıra, bizim bulgularımızla tutarlı olarak, fonksiyonel olmayan tutumlar ile genel psikolojik sağlık (Kuiper, Olinger ve Martin, 1988; Pardini, Scogin, Schriver, Domino, Wilson ve LaRocca, 2014), otomatik düşünceler (Chioqueta ve Stiles, 2006; Şahin ve Şahin, 1992a, Şahin ve Şahin, 1992b), benlik algısı (Hamarta ve Demirbaş, 2009; Roberts, Gotlib ve Kassel, 1996; Zuroff, Igreja ve Mongrain, 1990) ve yaşam olayları/yaşam doyumu (Otto, Teachman, Cohen, Soares, Vitonis ve Harlow, 2007; Wise ve Barnes, 1986) ilişkilerine ilişkin çalışmalarda da benzer bulgular mevcuttur. Ancak, mevcut çalışmada FOTÖ-17 toplam puanı ve alt ölçekleri ile diğer değişkenler arasındaki korelasyon katsayılarının anlamlı ama düşük olması dikkati çeken bir noktadır. Ölçeğin geliştirildiği orijinal çalışmada bu korelasyonlar depresyon ile .51 ($p < .001$) ile .60 ($p < .001$) arasında değişmektedir (Graaf ve ark., 2009). Batıda FOTÖ-17'nin kullanıldığı benzer örneklerle (sağlıklı yetişkinler) yapılan çalışmalara rastlanmamış olmakla birlikte, ölçeğin uzun formlarının kullanıldığı çalışmalarda da benzer yüksek korelasyon katsayıları mevcuttur (örn., Dobson ve Breiter, 1983; Roberts, Gotlib ve Kassel, 1996). Ancak Türkiye'de FOTÖ'nin uzun formlarının kullanıldığı bazı çalışmalarda, mevcut çalışma ile tutarlı olarak nispeten düşük korelasyon katsayıları dikkati çekmektedir (Örneğin: Şahin ve Şahin, 1992; Şenormancı, Konkan, Güçlü, Şenormancı ve Sungur, 2013). Buna ek olarak İran'da üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen bir çalışmada da yine depresyon ile FOTÖ arasında düşük-orta düzey korelasyonlar ($r = .25, p < .05$; $r = .36, p < .05$) bildirilmektedir (Talepasand, Alijani ve Rezaie, 2010). Bu durumun örneklem özellikleriyle ya da kültürel özellikler ile bağlantılı olabileceği düşünülebilir. Daha sonra yapılacak olan çalışmalarda bu bulgu göz önünde bulundurularak ayrıntılı bir biçimde araştırılabilir.

Ölçeğin ayırıcı geçerliğini belirlemek için yapılan uç grup karşılaştırmalarında da FOTÖ-17'nin hem toplam puanının, hem de alt ölçeklerinin, psikolojik belirtileri yüksek ve psikolojik belirtileri düşük olan bireyleri anlamlı bir biçimde ayırt edebildiği görülmektedir. Graaf ve arkadaşları da (2009), yapmış oldukları çalışmada FOTÖ-17'nin depresif ve depresif olmayan grupları başarılı bir biçimde ayırt edebildiğini belirtmektedirler. Benzer bir bulgu, FOTÖ-A formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması esnasında Şahin ve Şahin (1992a) tarafından da rapor edilmiştir.

Çalışmada cinsiyet ve yaş sosyo-demografik değişkenler olarak ele alınmış ve bu değişkenlerin FOTÖ-17 üzerindeki etkisi 2x3 modeline uygun çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) ile incelenmiştir. Ancak

analiz sonucunda hiçbir alt boyutta cinsiyet ve yaş temel etkisi ve etkileşim etkisi gözlenmemiştir. Gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yapılmış olan çalışmalarda cinsiyet ve yaş değişkeninin etkilerinin araştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır ancak Graaf ve arkadaşları (2009), yaptıkları çalışmada FOTÖ-17'nin her iki alt ölçeğinden de kadınların erkeklere göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıklarını belirtmektedirler.

FOTÖ-17, özellikle kısa olması nedeniyle, hem kliniklerde hastalar ile yapılan çalışmalarda, hem de normal örneklem ile yürütülen araştırmalarda, kullanımı kolay ve zaman almayan, pratik bir ölçek olarak değerlendirilebilir. Ayrıca FOTÖ-A Formunda yer alan ters (reverse) maddeler nedeniyle ortaya çıkan bir takım sorunların (Chioqueta ve Stiles, 2006; Oliver ve Baumgart, 1985; Şahin ve Şahin, 1992a;) bu kısa formda ters maddede bulunmaması nedeniyle ortadan kaldırılmış olması da ölçeğin diğer bir üstünlüğü olarak kabul edilebilir.

Kuşkusuz, çalışmanın bazı kısıtlılıkları da mevcuttur. Örneğin örneklemin çoğu (%76.3) üniversite mezunu bireylerden oluşmaktadır. Ayrıca ölçeğin klinik örneklemelerde de sınıması yararlı olacaktır. Tüm bunlara ek olarak, FOTÖ-17'nin özdeğerlendirmeye dayalı bir ölçüm aracı olduğu unutulmamalı, toplanan veriler gözlem ve görüşme sonucu elde edilen veriler ile birleştirilerek kullanılmalıdır.

Kaynaklar

- Allan, S. ve Gilbert, P. (1995). A Social Comparison Scale: Psychometric properties and relationship to psychopathology. *Journal of Personality and Individual Differences*, 19, 293-99.
- Aron, A. ve Aron, E. N. (2003). Making sense of advanced statistical procedures in research articles. *Statistics for Psychology*, 599-637.
- Bailey, K. D. (1987). *Methods of social research* (3. baskı). New York: The Free Press.
- Batgün, A. D., Şahin, N. ve Karşlı, E. (2011). Bedensel hastalıkları olan bireylerde stres, kendilik algısı, kişilerarası tarz ve öfke ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(4), 245-254.
- Batmaz, S. ve Özdel, K. (2014). İşlevsel Olmayan Tutumlar Ölçeği Kısaltılmış Türkçe Formu'nun (DAS-R) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. 50. *Ulusal Psikiyatri Kongresi*, 12-16 Kasım, Antalya.
- Beck, A. T. (1963). Thinking and depression. *I. Archives of General Psychiatry*, 9, 326-333.
- Beck, J. S. (1995). *Cognitive therapy: Basics and beyond*. New York: The Guilford Press.
- Blackburn, I. M., Davidson, K. M. ve Kendell, R. C. (1990). *Cognitive therapy for depression and anxiety*. London: Blackwell Scientific Publications.
- Burns, D. D. (1981). *Feeling good: The new mood therapy*. New-York: Signet Books.
- Byrne BM. (2010). Testing for the factorial validity of a theoretical construct. *Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming* (2. baskı) içinde (74-82). New York: Routledge.

- Cane, D. B., Olinger, J., Gotlib, I. H. ve Kuiper, N. A. (1986). Factor structure of the Dysfunctional Attitude Scale in a student population. *Journal of Clinical Psychology, 42*, 307-309.
- Chioqueta, A. P. ve Stiles, T. C. (2006). Factor structure of The Dysfunctional Attitude Scale (Form A) and The Automatic Thoughts Questionnaire: An exploratory study. *Psychological Reports, 99*, 239-247.
- Cozby, P. C. (1993). *Methods in behavioral research* (5. baskı). London: Mayfield Publishing Company.
- Derogatis, L. R. (1992). *The Brief Symptom Inventory-BSI administration, scoring and procedures manual-II*. ABD: Clinical Psychometric Research Inc.
- DeRubeis, R. J. ve Feeley, M. (1990). Determinants of change in cognitive therapy for depression. *Cognitive Therapy and Research, 14*(5), 465-482.
- Dobson, K. S. ve Breiter, H. J. (1983). Cognitive assessment of depression: reliability and validity of three measures. *Journal of Abnormal Psychology, 92*(1), 107-109.
- Dyck, M. J. (1992). Subscales of The Dysfunctional Attitude Scale. *The British Journal of Clinical Psychology, 31*, 333-335.
- Erkuş, A. (2003). *Psikometri üzerine yazılar: Ölçme ve psikometrinin tarihsel kökenleri, güvenilirlik, geçerlik, madde analizi, tutumlar; bileşenleri ve ölçülmesi*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3. baskı). London: SAGE.
- Floyd, M., Scogin, F. ve Chaplin, W. F. (2004). The Dysfunctional Attitude Scale: Factor structure, reliability and validity with older adults. *Aging & Mental Health, 8*, 153-160.
- Forand, N. R. ve DeRubeis, R. J. (2014). Extreme response style and symptom return after depression treatment: The role of positive extreme responding. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 82*(3), 500-509.
- Graaf, L. E., Roelofs, J. ve Huibers, M. J. H. (2009). Measuring Dysfunctional Attitude Scale (Form A) revised. *Cognitive Therapy and Research, 33*, 345-355.
- Hamarta, E. ve Demirbaş, E. (2009). Lise öğrencilerinin utanççılık ve benlik saygılarının fonksiyonel olmayan tutumlar açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21*, 239-247.
- Hollon, S. D. ve Kendall, P. C. (1980). Cognitive self statements in depression: Development of an Automatic Thoughts Questionnaire. *Cognitive Therapy and Research, 4*, 383-395.
- Ingles, C. J., Hidalgo, M. D. ve Mendez, F. X. (2005). Interpersonal difficulties in adolescence: A new self-report measure. *European Journal of Psychological Assessment, 21*(1), 11-22.
- Kuiper, N. A., Olinger, L. J. ve Martin, R. A. (1988). Dysfunctional attitudes, stress, and negative emotions. *Cognitive Therapy and Research, 12*(6), 533-547.
- Loehlin, J. C. (2004). Path models in factor, path, and structural equation analysis. *Latent variable models* (4. baskı) içinde (202-254). ABD: Lawrence Erlbaum Associates.
- Marzillier, J. S. (1986). Changes in depressive beliefs: An analysis of Beck's cognitive therapy for depression. *Advances in Cognitive-Behavioral Research and Therapy, 5*, 89-114.
- Norman, W. H., Miller, J. W. ve Dow, M. G. (1988). Characteristics of depressed patients with elevated levels of dysfunctional cognitions. *Cognitive Therapy and Research, 12*(1), 39-52.
- Nunnally, J. C. ve Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3. baskı). New York: McGraw Hill Inc.
- Oliver, J. M. ve Baumgart, E. P. (1985). The Dysfunctional Attitude Scale: Psychometric properties and relation to depression in an unselected adult population. *Cognitive Therapy and Research, 9*, 161-167.
- Otto, M. W., Teachman, B. A., Cohen, L. S., Soares, C. N., Vitonis, A. F. ve Harlow, B. L. (2007). Dysfunctional attitudes and episodes of major depression: Predictive validity and temporal stability in never-depressed, depressed, and recovered women. *Journal of Abnormal Psychology, 116*(3), 475-483.
- Pardini, J., Scogin, F., Schriver, J., Domino, M., Wilson, D. ve LaRocca, M. (2014). Efficacy and process of cognitive bibliotherapy for the treatment of depression in jail and prison inmates. *Psychological Services, 11*(2), 141-152.
- Power, M. J., Katz, R., McGuffin, P., Duggan, C. F., Lam, D. ve Beck, A. T. (1994). The dysfunctional attitude scale (DAS) a comparison of forms A and B and proposals for a new subscaled version. *Journal of Research in Personality, 28*, 263-276.
- Roberts, J. E., Gotlib, I. H. ve Kassel, J. D. (1996). Adult attachment security and symptoms of depression: The mediating roles of dysfunctional attitudes and low self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology, 70*(2), 310-320.
- Rush, A. J., Weissenburger, J. ve Eaves, G. (1986). Do thinking patterns predict depressive symptoms? *Cognitive Therapy and Research, 10*(2), 225-236.
- Sheppard, L. C. ve Teasdale, J. D. (2000). Dysfunctional thinking in major depressive disorder: A deficit in metacognitive monitoring. *Journal of Abnormal Psychology, 109*(4), 768-776.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri. *Türk Psikoloji Yazıları, 3*(6), 49-74.
- Şahin, N. H. ve Şahin, N. (1992). Adolescent guilt, shame, and depression in relation to sociotropy and autonomy. *The World Congress of Cognitive Therapy*, 17-21 Haziran, Toronto.
- Şahin, N. H. ve Durak, A. (1994). Kısa Semptom Envanteri: Türk gençleri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi, 9*(31), 44-56.
- Şahin, N. H. ve Şahin, N. (1992a). How dysfunctional are the dysfunctional attitudes in another culture? *British Journal of Medical Psychology, 65*, 17-26.
- Şahin, N. H. ve Şahin, N. (1992b). Reliability and validity of the Turkish version of the automatic thoughts questionnaire. *Journal of Clinical Psychology, 48*(3), 334-340.
- Şahin, N. H., Batıgün, A. D. ve Pazvantoğlu, E. A. (2012). Cinsel işlevlerdeki sorunlarda kişilerarası tarz, kendilik algısı ve öfkenin rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi, 23*(1), 18-25.
- Şahin, N. H., Batıgün, A. D. ve Koç, V. (2011). Kişilerarası tarz, kendilik algısı, öfke ve depresyon. *Türk Psikiyatri Dergisi, 22*(1), 17-25.
- Şahin, N. H., Batıgün, A. D. ve Uğurtaş, S. (2002). Kısa Semptom Envanteri (KSE): Ergenler için kullanımının geçerlik, güvenilirlik ve faktör yapısı. *Türk Psikiyatri Dergisi, 13*(2), 21-32.
- Şahin, N. H., Batıgün, A. D., Uzun, C. (2011). Anksiyete bozukluğu: Kişilerarası tarz, kendilik algısı ve öfke açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 12*(2), 107-113.
- Şahin, N. H. ve Şahin, N. (1992c). Adolescent guilt, shame, and depression in relation to sociotropy and autonomy. *The World Congress of Cognitive Therapy*, 17-21 Haziran, Toronto.

- Şenormancı, Ö., Konkan, R., Güçlü, O., Şenormancı, G. ve Sungur, M. Z. (2013). The relationship between dysfunctional attitudes, rumination response styles and depression. *Düşünen Adam*, 26(3), 239-247.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş, temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Eğitim ve Danışmanlık Hizmetleri, Siyasal Basın ve Dağıtım.
- Weissman, A. N. ve Beck, A. T. (1978). Development and validation of the Dysfunctional Attitude Scale: A preliminary investigation. *Annual Meeting of the American Educational Research Association*, Toronto, Ontario.
- Wise, E. H. ve Barnes, D. R. (1986). The relationship among life events, dysfunctional attitudes and depression. *Cognitive Therapy and Research*, 10(2), 257-266.
- Worthington, R. L. ve Whittaker, T. A. (2006). Scale development research: A content analysis and recommendations for best practices. *The Counseling Psychologist*, 34(6), 806-83.
- Zuroff, D. C., Igreja, I. ve Mongrain, M. (1990). Dysfunctional attitudes, dependency, and self-criticism as predictors of depressive mood states: A 12-month longitudinal study. *Cognitive Therapy and Research*, 14(3), 315-326.

Summary

Turkish Adaptation of Disfunctional Attitude Scale - Short Form (DAS-17)

Nesrin Hisli Şahin
Başkent University

Ayşegül Durak Batıgün
Ankara University

Depression is one of the major problems of psychological health. There are several models to explain depression. Cognitive model is one of them and it is the one most frequently and effectively used (Beck, 1963). According to this model emotional disorders are described in terms of distortions in thinking and perception of events nonrationally. In Beck's model depression is conceptualised as 'cognitive triad', 'cognitive distortions, and schemas.

Several techniques are being used during cognitive therapies to investigate these depression-prone schemas. One of these techniques is the use of the Dysfunctional Attitudes Scale (DAS). There are several studies which show that this might be an effective way of discovering these schemas (Burns, 1981).

DAS is a scale developed by Weissman and Beck (1978) to determine the frequency of these dysfunctional attitudes. It is perceived to be one of the best predictors of depression prognosis (Rush, Weissenburger, & Eaves, 1986). Initially DAS was developed 2 parallel forms scale. Form A was the most frequently used 40-item form for decades. DAS-Form-A was adapted for the Turkish culture (Şahin & Şahin, 1992a).

Since the shortened versions of psychological scales are preferred both by the participants and the researchers, several studies were conducted to shorten the DAS also. For example, Power, Katz, and McGuffin (1994), working on both Form "A" and Form "B", proposed a 24-item shortened new version. In the later years, Graaf et al. (2009), developed a 17-item form (DAS-17), developed from the 40 items of Form 'A'. DAS-17 was studied on a large sample of 8960 individuals for its psychometric properties. The study revealed the short form has satisfactory reliability and validity values (Graaf, Roelofs, & Huibers, 2009).

Recently a shortened form of the Scale was used on a sample and it was reported to be reliable and valid (Batmaz & Özdel, 2014). However, when the items in

the reported study were investigated more closely, it was seen that this version had 18 items and 7 of these items did not match to the 17 items composing DAS-17. Other than the mentioned study no other studies were found which claimed to have worked on the psychometric properties of the DAS-17. After obtaining the necessary permissions for translating and adapting the Scale, the purpose of the current study was stated as to investigate the reliability and validity of the DAS-17 for the Turkish populations.

Method

Sample

The sample of the study is composed of 234 females (%49.6) and 238 males (%50.4), residing in Ankara. The age-range is 18-60, and the mean is 29.74 ($SD = 11.83$). Among these 472 individuals 8.7% was graduated from elementary school, 15.0 was high school, and 76.3 % were university graduates.

Instruments

Demographic Information Form. This is a form developed by the researchers to get information from the participants regarding their age, gender, education, etc. In addition to these, questions are asked regarding their 'life satisfaction', and their 'satisfaction about their interpersonal relations', evaluated on 1-5 Likert form.

Dysfunctional Attitudes Scale Short Form (DAS-17). This is a 17-item scale developed by Graaf, Roelofs, and Huibers (2009). The two factor-based sub-scales were: 'Perfectionism/Being performance focused' and 'Dependency'. The related literature contains abundant information on its reliability and validity values (Graaf et al., 2009).

Brief Symptom Inventory (BSI). This is a 53-item, 0-4 Likert type scale, shortened from the 90-item Symptom Checklist by Derogatis (1992). It was adapted to

be used in Turkey for adults (Şahin & Durak 1994) and adolescents (Şahin, Batıgün, & Uğurtaş, 2002), with satisfactory psychometric properties.

Automatic Thoughts Questionnaire (ATQ). This is a scale developed by Hollon and Kendall (1980) to capture the frequency of negative automatic thoughts and negative self evaluations which go through the minds of depressed individuals. It is a 30-item, 5 point-Likert scale. The Turkish adaptation study was conducted by Şahin ve Şahin (1992b). There is dependable information on its reliability and validity on various populations.

Social Comparison Scale (SCS). This is a lengthened 18-item, 2-pole, 6 point Likert scale developed by Şahin and Şahin (1992c), based on a shorter form developed by Allan and Gilbert (1995). It is used to measure on 18 dimensions, how one perceives oneself in comparison to others. The Scale was found to be reliable and valid in several studies.

Results

Validity Analysis Results

Exploratory and Confirmatory Factor Analysis (Construct Validity). In order to investigate the construct validity of the Scale initially an exploratory factor analysis was conducted. The results revealed 2 factors, explaining 36.78% of the variance. The first factor, named 'Perfectionism' (11 items) explained 20.44% of the total variance, whereas, the second factor (6 items), revealing 16.34% of the variance was named 'Dependency'.

The confirmatory analysis was conducted, using LISREL 8.5, to see if this two-factor solution would be confirmed or not. The index values revealed were: $\chi^2 = 352.60$ ($p < .001$), $\chi^2/df = 3.14$, RMSEA = .06 (.06 - .07), GFI = .92, AGFI = .89, SRMR = .06, ECVI = .92 (.92 < 3.92).

Concurrent Validity. The correlations between the DAS-17 total score (and the two subscales) and the other measures were all in the expected direction and significantly significant. The coefficients are between $r = .15$ ($p < .001$) and $r = -.14$ ($p < .001$) for the total DAS-17 score. For the perfectionism subscale they range between .19 ($p < .001$) and $-.14$ ($p < .001$); and for the dependency subscale they range between .15 ($p < .001$) and $-.10$ ($p < .05$). The correlation between dependency and life satisfaction index score was not significant ($r = .06$, $p > .05$).

Discriminant Validity. In order to get some more information on the validity of this short form, an extreme group t-test was conducted to compare the DAS-17 scores of the groups divided according to their BSI scores. The group was divided in terms of the mean BSI scores (45.69) and the standard deviation (29.21). The group who had scores one standard deviation above the mean were considered high-symptom group (BSI

≥ 75.00); the group who received scores one standard deviation below the BSI mean were considered as low-symptom group (BSI ≤ 16.00). As expected, the DAS-17 scores of those in the high-symptom group had significantly higher scores compared to those in the low-symptom group.

Reliability Analysis Results

The Cronbach alpha coefficient for the total Scale is $\alpha = .81$; for the Perfectionism subscale it is $\alpha = .77$, and for the Dependency subscale it is $\alpha = .74$.

The item-total coefficients ranged between $r = .40$ ($p < .001$) and $r = .61$ ($p < .001$), and the correlation between the subscales is $r = .42$ ($p < .001$).

The correlation between the odd and even numbered items (split-half reliability) is $r = .75$ ($p < .001$).

Findings Regarding Demographic Variables

In this study the socio-demographic variables were determined as age, and gender. The group was divided into three age groups as those between 18 and 25 years, those between 26 and 40, and those between 41 and 60. In order to determine the effect of gender (2) and age (3) on the DAS-17 scores, a MANOVA was conducted. The Wilks' λ values after the analysis for gender were (Wilks' $\lambda = .99$, $sd = 464$, $F = 2.61$, $p > .05$, $\eta^2 = .011$), and for age were (Wilks' $\lambda = .10$, $sd = 464$, $F = .08$, $p > .05$, $\eta^2 = .000$), and they showed that the two variables did not have a significant effect on the DAS-17 scores. In addition the interaction effect between age and gender was not significant either (Wilks' $\lambda = 1.00$, $sd = 464$, $F = .04$, $p > .05$, $\eta^2 = .000$).

Discussion

When we evaluate the findings above we can safely say that the Turkish DAS-17 has satisfactory psychometric properties for the population studied. The exploratory factor analysis revealed 2 factors named 'Perfectionism' and 'Dependency'. These two factors are very similar to the two factors found in Graaf et al.'s (2009) study, all the items loaded on the same factors.

In order to test the two-factor model a confirmatory factor analysis was conducted. The results of this analysis revealed acceptable index values, showing a strong construct validity for the Scale (Şimşek, 2007).

The correlation analyses to investigate the concurrent validity of the Scale in relation to BSI, ATQ, and SCS, and the Interpersonal and Life satisfaction index scores, were all significant and in the expected direction. As the dysfunctional attitude scores of the individuals increase, their psychological symptoms, negative automatic thoughts also increase, and the interpersonal and life satisfaction scores decrease (of course the other way

of interpreting is also true, i.e., as the symptoms and automatic thoughts increase, the dysfunctional attitudes also increase, etc.).

In summary Turkish DAS-17 can be used confidently in clinical settings and in research involving 'normal' populations, as a shorter and more practical instru-

ment. Additionally since in this revised short form does not contain the reverse items of the long form which have caused several problems indicated in the related literature (Chioqueta & Stiles, 2006; Oliver & Baumgart, 1985; Şahin & Şahin, 1992a), this can be considered another advantage of the short form of DAS-17.